

Șir nesfârșit...

Un mic capitol din viața foilor
== române din Ungaria. ==

De
BCU Cluj / Central University Library Cluj
Silvestru Moldovan
redactorul „Foi Poporului“.

Reproducerea în ziare e dorită.

—>>><<<—
Sibiu.

Tipografia Henric Meltzer.

1906.

19

În ședința de Marți, 10 Iulie c. a dietei ungare prim-ministrul *Wekerle* polemizând cu deputații naționaliști, a zis și următoarele:

Eu nu trag la îndoială patriotismul și intențiile onor. d-ni deputați, dar poțitiți și vedeți ce stări sunt în afară, pe la periferii. În fie-care zi aveți o serie întreagă de ziare, față de cari procurorii regești stau la îndoială, că oare se nu pornească contra lor *processe de presă*?

O voce (de pe băncile naționalităților.)
Procurorii vor să-și câștige merite!

Wekerle. Nu vreau să-și câștige merite. Dar poțitiți cetiți foile acele și veți vedea, că în situația de azi ele accentuează neîntre-rupt deviza »Los von Rom«, »Los von Ungarn«...

Cine va fi dat aceste informații »esacte« abilului nostru prim-ministru, nu putem ști, dar' vedem că procurorii nu mai stau de loc la îndoială și în timpul recent au pornit o adevărată haisă contra ziaristiceii naționalităților, special contra celei românești.

Faptele vorbesc!

Abia sunt trei luni de zile de când ministerul *ereî noue*, a »erei libertății și dreptății«, ministerul Wekerle a luat frînele țării în mână și deja poate numera la activul seu următoarele pe terenul proceselor de presă:

1. Trei numeri din foaia națională slovacă »*Ludove Noviny*« au fost confiscate pentru agitație și procurorul a intentat proces de presă acestei foi.

2. S'a pornit proces de presă contra »*Untril*« din Blaj, pentru 4 articoli.

3. S'a intentat proces de presă contra revistei »*Orizontul*« din Cluj.

4. S'a pornit proces de presă »*Libertății*« din Orăștie.

5. S'a intentat și să continuă procesul de presă contra »*Poporul Român*« din Budapesta.

6. »*Tribunet*« dela Arad i-s'a intentat proces de presă pentru un articol din »*Tribuna*« nr. 99, în care autorul dl Mihail Popa, iurist, arată purtarea nedeamnă a unor Români la alegerea din Ceica.

Când ceteam gânditor aceste știri, Marți în 17 Iulie c. eată că întră în redacție unul după altul doi servitori de cancelarie dela tribunalul din loc și-mi înmanuează 3 înștiințări prin cari sunt avizat, că contra mea, respective contra »*Foaiet Poporului*« sunt în curgere trei procese de presă, anume doue de pe timpul, când nu aveam caușlunea și unul pentru *agttație*.

— Să putea, îmi zic, ca din șirul »*Pohod na Sybir*« al ziaristicei noastre să lipsească »*Foiaia Poporului*« ? Nu...

Iau deci condeiul și scriu mai departe șirul nesfârșit:

7. »*Foaiei Poporului*« din Sibiiu li s'au intentat 3 procese de presă, 2 pentru transgresiune și unul de agitație.

Afară de articolul »Tribunei« amintit mai sus, nu știu cari sunt și ce cuprind articolii încriminați ai ziarelor noastre. Ar fi bine, ca toate ziarele să arete articolii și alte împrejurări și faze ale proceselor. Tăcerea în asemenea cazuri — o știu din trista experiență — nu ajută nimic, ear față de publicul nostru și față de lumea mare, e păcat.

Din acest motiv, regretând, că nu pot să dau deslușiri mai detaiate despre cele dintâiu 6 procese, în șirele următoare voi arăta prigonirea, la care a fost și e espusă acum »Foaia Poporului«. Sunt de părere și susțin, că în felul cum se fac de un timp încoace procesele la »Foaia Poporului« — și cred, că și la celelalte ziare — ele constitue o adevărată persecuție contra acestei foi populare și contra redactorului ei. Aceasta aserțiune voi dovedi-o, făcând o scurtă reprivire asupra proceselor din

trecutul apropiat și apoi asupra celor pornite acum.

Cinci procese.

În anul trecut »Foaiei Poporului« 'i s'au intentat 4 procese, pe motivul, că a făcut politică, sau mai bine zis, a publicat articli de conținut politic, fără să aibă cauție. Procesele s'au pertractat la tribunalul din Sibiiu.

În cel dintâiu proces procurorul a încriminat articolul »Proiectul lui Berzeviczy« scris de un harnic învățător. Articolul critică proiectul fostului ministru Berzeviczy din punct de vedere *pedagogic*, dar' fiind în el vorba și despre propunerea limbii maghiare, procurorul a »aflat«, că e — *politic*. Tribunalul a constatat, că articolul *abta* trece peste granița dintre politică și nepolitică și așa a dat o pedeapsă de 30 cor. Procurorul a recurat. Tabla a urcat pedeapsa la 140 cor. Curia a aprobat.

În al doilea proces a fost împrocuesuat un articol despre alegerile din

Ungaria (pur informativ) și o *ilustrație* din Nr. 4, 1895. (Gendarmii pușcă asupra alegătorilor din Turopolya.) Osânda tribunalului 30 cor. Tabla urcă la 140 cor.

În al 3-lea și al 4-lea proces procurorul a încriminat diverse mici notițe, din nr. 3, 7 și 8 anul 1905. Ca cetitorii să vădă ce notițe au format substratul procesului, reproducem aci una din nr. 7 de la 13/26 Februarie 1905:

Alegerile în România. Alegerile pentru camera României s'au sfârșit. Resultatul este următorul: Deputați guvernamentali-conservatori au eșit 156, opoziția unită 15, dintre cari 10 liberali și conservatori-juniști. Pentru 11 locuri de deputați vor fi alegeri suplinitoare. Dintre opoziționali au reușit și foștii ministri E. Costinescu, Ioan I. Brăteanu, N. Filipescu și Al. Marghiloman. Au căzut foștii ministrii P. Carp și Haret etc.

Pentru senat se fac alegerile zilele aceste și se sfârșesc Vineri.

Atât!...

În aceste două procese din urmă pedeapsa a fost 90 cor.

Astfel din cele 4 procese, subscrisul m'am ales cu o pedeapsă în bani de 370 cor.

Am ferit de aci înainte foaia de ori ce articli sau notițe referitoare la politică, dar procurorul totuș mi-a mai intentat un proces, al *cincilea*

Ne având altceva, ce se improcesueze, a incriminat anul acesta următoarele trei notițe din nr. 6 de la 5/18 Februarie c :

Virilisti. In comitatul Hunedoarei avem 40 de virilisti români, ear în comitatul Sălașului 20.

*

Fișpan absolvat. Foaia „Bud. Tud.” scrie, că comitele suprem al comitatelor Bistrița-Năsăud și Solnoc-Dobâca, contele Bethlen Pavel, la cererea s'a proprie a fost absolvat din postul seu de fișpan.

*

Kovács, fișpanul numit de guvernul Fejérváry în Debrețin și bătut rău, în curând va fi vindecat de rănille primite și după cum se scrie, cel dintâiu lucru al lui va fi să meargă de nou în Debrețin, ca să fie instalat de fișpan acolo, unde fusese bătut și batjocorit.

Pertractarea s'a ținut în timpul alegerilor dietale ultime. Tribunalul a aflat ridicolă acuza procurorului și ne-întemeiată și m'a achitat. Procurorul n'a recurat. Așa am scăpat fără pedeapsă — în zilele noastre — o *minune*.

Urmează acum o altă serie de procese, puse în curgere.

Procesele noue.

Procesele noue intentate »Foi Poporului« sunt trei la număr, după cum am amintit. Doue sunt făcute pentru doi articoli, cari au fost publicați când foaia nu avea cauție și, după părerea procurorului, cuprind politică.

Ca să se vadă întru cât are dreptate procurorul, reproducem aci unul din articole în întregime și unul în extras. Primul articol improcesuat este scris din prilejul sfințirii catedralei din Sibiu și e publicat în Nr. 18 dela 13 Maiu c. al »Foi Poporului«. Eată-l:

Bisericile române.

Odinioară, când religiunea izbăvitoare a lui Christos era prigonită în imperiul roman, creștinii vechi se adunau în peșteri și catacombe și aici înălțau rugăciuni întru lauda și preamărirea Dzeului adevărat. În întunecimea peșterilor, luminată de candelă și făclii, resunau cântările și rugăciunile evlavioase ale acelor, cari urmau învățăturile lui Christos. Aici se întăreau ei în credința adevărată și se încurajau unii pe alții de-a suporta și cele mai grozave chinuri pentru credința lor sfântă și nestrămutată.

Timpurile însă s'au schimbat, cătușele întunerecu'ui s'au zdrobit și religiunea creștină a eșit biruitoare față de păgânismul în cădere. Prigonirile au încetat și cultul sau slujba dumnezeiască creștină a eșit din ascunzișuri, din peșteri și catacombe, sălășluindu-se cu demnitate în biserici, la lumina zilei.

În cursul veacurilor popoarele încreștinate și-au zidit biserici pompoase, în cari preamăreau și laudau liber și neîmpedecate pe Stăpânul cerului și al pământului.

Cu tine însă altfel s'a întemplat, iubit popor românesc! Tu ai trebuit să porți încă veacuri de-arândul greaua cruce a suferinții. Jugul iobăgiei te-a încătușat amar și cu robia ta trupească încătușată și a fost și viața sufletească, sfânta și strămoșeasca ta lege. Tu ai fost acel popor, a cărui lege era abia suferită în patrie. Ție în trecut nu ți-să dădea voie să-ți faci biserici la orașe, ca odinioară vechilor creștini. Ear' pe sate nu era iertat să-ți faci decât bisericuțe de lemn pe la marginea satelor. Chiar și azi mai stau multe multe din aceste vechi bisericuțe pe satele tale, martore ale unui trecut plin de greutate, de nevoi și năcazuri, martore ale trecutului tău!

De așa vremuri vitrege și grele au fost părtași moșii și strămoșii tăi!

Si vezi, în aceste bisericuțe se adunau ei și-și înălțau cu sufletul curat rugăciunile către tronul ceresc. În aceste bisericuțe răsunau cântările evlavioase ale slujitorilor la altarul Domnului și din ele înaintașii tăi se întorceau la vetrele lor cu sufletul întărit în credință și ca odinioară vechii creștini, gata a suferi ori-ce hule și batjocuri pentru cre-

dința lor. Ca și aceia, ei au știut, au simțit, au fost pătrunși până în adâncul sufletului lor, că ceasul mântuirii va sosi, că cătușele se vor sfărma și stânta și vechea noastră lege se va elibera din sclăvie!

Și ceasul mântuirii, deși târziu, a sosit, cătușele s'au sfărmat și tu ai putut răsufila mai liber, ear' legea ta a încetat a mai fi obiect de rîs și batjocură. Credința ta te-a mântuit; răbdarea, tăria și statornicia ți-au fost armele și scutul tău în trecut.

*

De un veac și mai bine ți-s'a dat și ție oare-care libertate în viața ta sufletească, ear' cu ștergerea iobăgiei, ți-s'a eliberat din cătuși și legea ta. De atunci încet cu încetul, an de an, deceniu de deceniu ai început și tu a-ți ridica biserici frumoase pe satele tale, în locul vechilor și modestelor bisericuțe de lemn. Coroana acestor noue biserici o formează frumoasa catedrală din Sibiiu-cetate, care se sfințește între mărețe serbări, azi în Dumineca Samarinenței, 13 Maiu c.

Și când am ajuns până aici, se ne propunem fiecare în mintea și inima noastră,

ca, tari în credință, să avem aceeaș răbdare și statornicie, ca moșii și strămoșii noștri, ear' atotputernicului D-zeu laudă și preamărire să-i aducem.

Al doilea articol are titlul: *Cum am fost, cum suntem și cum se fim*, apărut în fruntea nrului 11 dela 12/25 Martie c. și se continuă și în nr. 12, dar' partea aceasta nu e încriminată.

După o scurtă introducere istorică în care se spune, că suntem aici de 1800 de ani și că în acest timp am fost asupriți, »câlcați și copleșiți de popoare barbare«, scriitorul articolului caută cauzele, cari ne au făcut să putem resista atâtea veacuri și află, că »Cea dintâiu și mai mare putere de rezistență a fost *allptrea* cea mare și neclintită a *noastră de biserică*«.

A doua — zice autorul — a fost iubirea de neam și a obiceiurilor noastre strămoșești.

A treia »asemenea foarte mult ne-a ajutat de n'am perit, *allptrea cătră pa-*

trle și pământul strămoșesc«. A patra, că am avut traiu simplu etc.

Toate aceste se referă la trecut, la înaintașii nostri.

»Timpurile trecute — se zice, în articol — s'au așezat în cartea vecinicieii, ear' acum nu mai suntem lăsați în grija sorții, avem conducători, avem tot atâtea *scoale*, în care ne luminăm mințile, numai se ne folosim de ele cu tot dinadinsul«.

Cu toate aceste autorul constată, că nu mergem înainte. »Da — zice el — pentru că iubirea și alipirea cea mare cătră mântuirea noastră, cătră biserică a slăbit. Nu cercetăm (durare) biserica, ci mai bine crâșma. L'omanul nostru de scăpare nu mai este biserica, ci afurisita de beutură, cu care ne înferbântăm creerii, de unde apoi de-adreptul mergem pe povârnișul păcatelor«.

Mai spune apoi autorul, că ne părăsim portul, că nu ne cultivăm țările, cum ar trebui, ci luăm lumea în cap etc.

Drept concluzie, autorul zice, că a sosit timpul să ne întoarcem, dacă nu voim să mergem spre decădere.

Cum ?

Aceasta o arată scriitorul în urmarea din nrul 12, în al doilea articol, dar' pe care procurorul *nu 'l a încriminat*, cu toate, că în nrul 11 e semnată urmarea, ambii articoli au apărut cu acelaș titlu și formează la o altă un ce întreg.

Eată verbal ce zice scriitorul să facem:

»Să ne iubim biserica și școala, unicile scăpări ale noastre.

Să jertfim din cât avem pentru ele cu drag și cu inimă adevărat românească.

Să ne dăm copii la școală, dar' nu de silă și torțați, ci de voie bună, fiind-că altcum nu putem ținea pas cu celelalte popoare, cu mult mai luminate ca noi. Pentru-că nu de geaba a zis cine a zis »că cine are carte, are parte«.

Să cercetăm biserica regulat, pentru-că acolo de sigur vom afla tărie sufletească și ni-se va întări credința în D-zeu.

Să părăsim lucsul, barșoanele și mătășurile, cari numai ne sărăcesc, și să purtăm portul nostru pitoresc și admirat de lume.

Să ne iubim patria și pământul strămoșesc, care este udat cu sângele eroilor nostri.

Să exploatăm și să lucrăm pământul rațional și atunci ne va da roade înbelșugate și nu vom fi siliți să luăm lumea în cap. Că te-ai convins pe deplin, iubite Române »Că fie pânea cât de rea, tot mai bună 'n țara mea«.

Să nu cheltuim banii pe fie ce nimicuri, ci numai pe cele mai de neapărată trebuință.

Să nu fim leneși, ci multe din lucrurile noastre casnice să ni le facem noi înșine.

Ura și pizma să dispară dintre noi, ca neghina din grâu, buna înțelegere și frățietatea să ne stăpânească.

Să ne lăsăm de beuturile cele omoritoare de corp și suflet, cari ne duc la comiterea atâtor imoralități, și să fim oameni morali și cinstiți în totdeauna.«

Acum, să judece iubiții cetitori, întru-cât are drept pro uroiu din Cluj a califica acești doi articoli *de cuprins politic*.

În ei se fac unele scurte repriviri istorice, apoi se îndeamnă poporul:

La: iubirea *bisericei* și *școalei* și la jertfe pentru ele.

La: Părăsirea lucsului.

La: Lucrarea pământului și se nu ne părăsim patria.

La: Părăsirea beuturilor.

La: *Iubirea de patrie* și a pământului strămoșesc.

Nicăiri, nici în totalitatea articolilor, nici în părțile lor nu numai că nu este vorba de stările și luptele politice, dar' nici aluzie nu se face la politică.

Cu toate aceste procurorul scoate la iveală, că articli din cestiune »*politikai vonatkozásuak*«, adecă se referă la politică.

Dacă și alți factori judiciari ar judeca astfel, și ar afla, că acești articoli patriotici sunt punibili, atunci mi-ar veni să exclam și eu, ca un deputat în dietă: Mi se pare, că nu suntem în Europa . . .

După ce am primit avizul despre împrăduarea acestor doi articoli »poli-
tici«, am înaintat în termin legal la
tribunalul din loc o rugare, în care
am arătat pe scurt, că articolii din ces-
tiune n'au de-a face nimic cu politica
și astfel rog onor. tribunal să sisteze
cercetarea contra mea, ear dacă aceasta
nu s'ar face, m'am rugat să numească
un pricepător, (specialist), care cetind
articolii în original, să se pronunțe, dacă
ei să refer la politică sau nu. Spre
acest scop am propus de pricepător
pe onor. dn. Dr. Szócs Géza, profesor
la liceul de stat din Sibiu și profesor
de limba română la acelaș liceu și
totodată conducătorul foaiei magiare
săptemânale din Sibiu, »Nagyzebeni
Ujság«.

La rugarea aceasta am primit în-
științarea, că pentru pertractarea excep-
țiunilor și rugării mele senatul de
acuză al tribunalului a ficsat ziua de
Marți, 7 August c. În ședință, la care
am fost de față și eu, procurorul a

stăruit să fiu pus sub acuză și a cerut respingerea rugării mele. Senatul însă a aflat, că articli nu se refer la politică și a sistat cercetarea.

Procurorul a recurat la tabla regească din Cluj. Cum va decide aceasta, nu știu, dar sperez, că va judeca și ea nepărtinitor și nepreocupat.

În acest stadiu se află chestia celor două procese, pretinse politice.

Despre al treilea proces, intentat pentru agitație și care acum e în stadiul de cercetare, voi raporta mai la vale.

În Septembrie c. s'a continuat și-rul nesfârșit al proceselor politice, prin cari procurorii lovesc în foile noastre naționale și preste tot în ziarele nemaghiare și în redactorii lor.

Revistei »*Orizontul*« ii s'au intentat 4 procese pentru 4 articoli din diferiți numeri. Procesele erau să se pertracteze în Septembrie înaintea juriului din Cluj, dar' pertractările s'au amânat, din cauză, că dl V. E. Moldovan,

redactorul »Orizontului« a cerut să se delege o altă judecătorie, crezând preocupăți pe jurații din Cluj.

În 19 Sept. c. s'a petreatat la juriul din Cluj procesul »Libertății« din Orăștie pentru doi articolași scriși în timpul alegerilor dietale. Articoli au fost calificați de procuror ca cuprinzând agitație contra poporului maghiar. Apărător a fost avocatul Dr. Cassiu Maniu. Redactorul »Libertății« Stefan Pop a fost osândit la *trei luni temniță de stat și 800 cor. pedeapsă în bani*, care se va detrage din cauția foaiei.

În 22 Septembrie c. s'a ținut procesul »Tribunei« dela Arad la curtea cu jurați din Oradea-mare. Au fost în criminați doi articoli, pentru cari autorul lor, dl Avram Indreica a fost osândit la *7 luni temniță și 400 cor. pedeapsă în bani*.

Deputatul slovac Milan Hodj, redactorul foaiei »Slovensky Tyždennik« fusese osândit la *o lună arest și 200*

cor. pedeapsă. Curia a aprobat această sentență și dl Hodja își va începe pedeapsa în temnița dela Vaș, pe la mijlocul lui Decembrie. — Astfel merg toate procesele noastre până la Curie, unde de obicei se aprobă pedeapsa. »A Kuria semmiségi panaszát elutasította« (Curia a respins cererea de nulitate) — a devenit stereotipic în Ungaria în procesele de presă ale ziarelor noastre.

Ziarului slovac *Ludove Noviny* îi s'a intentat un nou proces în Septembrie. Acest ziar apare la Sacolța (comitatul Turiet) și redactorul lui a fost mai înainte Martin Kollar, preot și deputat, iar' acum se află sub îngrijirea deputatului slovac Fr. I. Skiciac. Procesul, ce îi s'a intentat acum este al *optălea proces de presă* intentate foaiei, toate anul acesta.

Așa tot înainte!

Ca șirul proceselor, pedepselor și suferințelor ziarelor noastre să nu se

sfirşească, de aceasta grijesc procurorii regeşti.

În luna Noemvrie c. foaiei *Ludove Noviny* îi s'a intentat al nouëlea proces de presă. Judecând după trecut — cazul cu »Tribuna« din Sibiiu — foaia aceasta sub povara pedepselor din noue procese va trebui să sucumbe, să încete.

Tot în luna Noemvrie s'a prezentat dl Avram Indreica la directorul temniței din Seghedin, pentru a și începe pedeapsa de 7 luni, la care a fost osândit pentru doi articoli din »Tribuna« dela Arad.

În cele doue procese de transgresiune de presă ale »Foiî Poporului«, tabla reg. din Cluj sub Nr. 2583 a aprobat sentența senatului de acuză a tribunalului din Sibiiu, prin care am fost absolvat de acuză. Decisul tablei mi s'a comunicat Joi, în 22 Noemvrie c. Astfel »Foaia Poporului« azi mai are numai un proces de presă în curgere, pentru articolul publicat n Nr. 22 a. c. cu titlul »Alegera dela Balăușer«, scris de vrednicul

advocat de la Mediaş, *Dr. Dionisie Roman*. Procesul se va pertracta probabil la primăvară, la curtea cu jurați din Cluj.

Et nunc venimus . . .

Vineri, în 16 Noemvrie c. s'a pertractat la curtea cu jurați din Pojon procesul preotului și deputatului dietal slovac Ferdinand Jurga, pentru doi articoli publicați în foaia slovacă »*Katolicke Noviny*. În acești articoli vrednicul deputat infierează pornirile șoviniște contra limbii slovace, iar' în urmăzice, că își iubește patria, nu vrea să aște și pretinde esecutarea unei legi existente și sancționate, a legii de naționalități. — Pertractarea a ținut lung, până la miezul nopții. Apărarea a fost escelentă. La pertractare a fost de față public foarte mare, popor și inteligență slovacă.

Juriul de presă a aflat vnovat de agitație pe Jurga și tribunalul l-a osândit la *doi ani temniță de stat și 1200 cor. pedeapsă în bani*.

In ziua următoare, Sâmbătă, în 17 Noembrie c. s'a pertractat la juriul de presă din Cluj procesele foaiei »*Unirea*« din Blaj. Responsabil redactorul foaiei, dl Aurel C. Domşa.

Procurorul a improcesuat 3 articoli, scrişi pe timpul alegerilor dietale ultime. In ei se cuprind plângeri asupra abuzurilor, ce se fac la alegeri în cercurile locuite de Români, apoi se spune, că cu toată libertatea de presă, cei mai mulţi gazetari români sunt prigonîţi cu procese de presă etc.

»Articolii — zice »Gazeta Transilvaniei« scriind despre acest proces — sunt limonadă suptiată în comparaţie cu articolii de trei ori papricaţi, ce-i publică foile din Cluj agitând în contra Românilor«.

Apărarea a susţinut o vrednicul nostru deputat dietal *Dr. Iuliu Maniu*. Juriul a aflat, că în articoli se cuprind: agitaţie contra maghiarimei şi tribunalul a osândit pe părintele A. C. Domşa la

8 luni temniță de stat și 1200 coroane pedeapsă în bani.

Tot Sâmbătă, în 17 Noemvrie c. s'a pertractat iarăș în Pojon, la curtea cu jurați, un proces de presă al foaiei slovace »*Ludove Katolické*«. A fost improcesuat un articol, al cărei autoară este o femeie Gizela Friederich. Ea a fost condamnată la 2 săptămâni temniță de stat și la suportarea speșelor procesuale.

În sfârșit mai amintesc, că în noua eră kossuthistă, sub actualul guvern au mai fost improcesuate și pedepsite cu amende de bani foile noastre »*Bunul Econom*« din Orăștie, la tribunalul din Deva, »*Revista Bistriței*« la tribunalul din Bistrița și »*Gazeta de Dumtneacă*« din Șimleu, până a nu avea cauție.

*

Am înșirat cu date autentice — afară de procesele »*Foii Poporului*« din anul trecut — procesele ziarelor noastre române și slovace din anul curent

1906 și mai cu samă din timpul »erei noue« de guvernament. Aci eu încheiu șirul lor, dar' de sigur procurorii nu-l vor încheia, ci-l vor continua până-ce ziarele noastre se vor reduce și poate — se vor nimici.

Nu sunt pesimist și am încredere neclintită în viitorul poporului nostru și al presei lui, dar' constat, că s'prigim prea slab și prea puțin ziarele noastre. Adunăm bani pentru multe scopuri culturale și de binefacere, dăm și pentru cei nenorociți și arși — și bine facem — dar' ne purtăm cu indiferență față de ziarele noastre, cari ard și se topesc în toila luptei pentru drept și lumină. Vedem zilnic d. e. că se fac producții și petreceri, al căror venit curat e destinat pentru diferite scopuri, dar' n'am văzut nici odată să fi fost destinat pentru ajutorarea presei, în ori-ce formă, d. e. făcând din venitul cutărei petreceri abonamente pentru satele, unde n'a pătruns îndestul lumina.

Noi compătîmim pe bietul popor rutean, că și-a pierdut aproape preoțimea națională — se nu ajungem să ne compătîmească pe noi și *să rîză de noi alții*, că ne am pierdut presa națională.

D-zău să ne ferească!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Bibl. Univ. Cluj
No. 2584 1921.